HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

האומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו מ"ט אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשום דמים משום הכי נותן דמיו האי ערכין המטלטלין ערכין של מטלטלין מיבעיא ליה תני ערכין של מטלטלין רב חסדא אמר אבימי במתפיס מטלטלין לערכין האי ערכין המטלטלין מטלטלין של ערכין מיבעי ליה תני מטלטלין של ערכין רבי אבהו אמר [א]באומר ערכי עלי בא כהן לגבות ממנו מטלטלין בשלשה קרקעות בעשרה אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא בשלמא לאפוקי מהקדש בעינן שלשה אלא לעיולי להקדש שלשה למה לי א"ל סברא הוא מה לי עיולי מה לי אפוקי אפוקי מ"ט דילמא טעי עיולי נמי דילמא טעי: רבי יהודה אומר כו': א"ל רב פפא לאביי בשלמא לר' יהודה היינו דכתיב [1]כהן אלא לרבנן כהן למה להו קשיא: הקרקעות תשעה וכהן: מנהני א] מילי אמר שמואל [א]עשרה כהנים כתובין בפרשה חד לגופיה הנך הוי מיעוט אחר מיעוט [ב]ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דאפילו ט' ישראל ואחד כהן מתקיף לה רב הונא בריה דרב נתן אימא חמשה כהנים וחמשה ישראלים קשיא: ואדם כיוצא בהן: [ג]אדם מי קדוש אמר ר' אבהו [ב]באומר דמי עלי דתניא [ג]האומר דמי עלי שמין אותו כעבד הנמכר בשוק ועבד אתקש לקרקעות בעי רבי אבין שער העומד ליגזז בכמה [ד]כגזוז דמי ובשלשה או כמחובר דמי ובעשרה [ה][ד]ת"ש המקדיש את עבדו אין מועלין בו רשב"ג אומר מועלין בשערו וקיימא לן [ה]דבשערו העומד ליגזז פליגי ש"מ נימא הני תנאי כהני תנאי דתנן ר"מ [ו]אומר יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר' מאיר מחייב וחכ"א [ו]כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע [ז]ואמר רבי יוסי בר חנינא בענבים העומדות ליבצר עסקינן מר סבר [ז]כבצורות דמיין ומר סבר לאו כבצורות דמיין לא אפילו תימא ר' מאיר עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם כל כמה דשבקה להו מיכחש כחשי [ח]אבל שערו כל כמה דשבקה להו אשבוחי משבח: דיני נפשות כו': קא פסיק ותני [ט]ל"ש רובע זכר ול"ש רובע נקבה בשלמא רובע נקבה דכתיב [2]והרגת את האשה ואת הבהמה אלא רובע זכר מנא לן דכתיב [3]כל שוכב עם בהמה מות יומת [ח]אם אינו ענין לשוכב תניהו ענין לנשכב ואפקיה רחמנא בלשון שוכב לאקושי נשכב לשוכב מה שוכב הוא ובהמתו בעשרי' ושלשה אף נשכב הוא ובהמתו בעשרים ושלשה: [י]שור הנסקל בעשרים ושלשה: שנא' [4]השור יסקל וגם בעליו יומת כמיתת הבעלים כך מיתת השור: א"ל אביי לרבא ממאי דהאי וגם בעליו יומת לכמיתת בעלים כך מיתת השור הוא דאתא

אימא

האומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו. כמו שהוא שוה דיודע הוא שאין לומר לשון ערך לכלי ואין ערכו קצוב וגמר ואמר לשם דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה: **ערכין המטלטלין.** משמע שהערכין מיטלטלין: **במתפיס מטלטלין לערכו.** שאומר ערכי עלי ונתחייב ערך הקצוב לפי שניו והיה לו מטלטלין ואמר הרי אלו לערכי וחלה עליהן קדושה ובא לפדותן צריך ג' להוציאן מיד הקדש: **ר' אבהו אומר באומר ערכי עלי.** ואינו פורע ובא כהן למשכנו ומצא לו מטלטלין והכי קאמר הערכין דהיינו ערך אדם ובא ליתן מטלטלין נגבין בשלשה שמאין: **בשלמא לאפוקי מהקדש.** כגון דרב גידל ורב חסדא הוא דבעי שלשה דכיון דחל עליו הקדש לא ניפוק עד שיפדנו בשויו: **אלא לעיולי.** כגון דר' אבהו: **עיולי נמי דילמא טעו.** ויקחנו להקדש ביותר משויו: **חד לגופיה.** דניבעי כהן: **מיעוט אחר מיעוט.** דכולהו ממעטי ישראל דמשמע כהן ולא ישראל: **ואימא חמשה כהנים וחמשה ישראל.** בעינן דקמא לגופיה ושני לו הוי מיעוט אחר מיעוט ושלישי הדר איצטריך לגופיה דניהוי כהן דכיון דאיתרבי ליה ממיעוט אחר מיעוט דאפילו ישראל כי הדר כתב כהן דווקא כתביה דלאו מיעוט אחר מיעוט הוא דהא שני לאו מיעוט הוא אלא ריבוי וכן כולם חד דווקא וחד הוי מיעוט אחר מיעוט: **ואדם כיוצא בהן.** כקרקעות דבעי נמי תשעה וכהן ט) לשומו: **ועבד איתקש לקרקעות.** והתנחלתם אותם (ויקרא כה): **שער העומד ליגזוז.** והקדישו ובא לפדותו בשויו שעושין משער אדם נפה וקילקלי וחבק: **כגזוז דמי.** והוו להו מטלטלין ובשלשה: **אין מועלין בו.** דעבד הרי הוא כקרקע ואין מעילה בקרקע ובמסכת מעילה (דף יח:) גמר חטא חטא מתרומה בפרק הנהנה: **מועלים בשערו.** דשערו לאו כגופו והוה ליה כשאר מטלטלין: **העומד ליגזוז.** שכבר שילח פרע וראוי להסתפר: **ש"מ.** פלוגתא דתנאי הוא לתנא קמא דאמר לית בהו מעילה סבר כמחובר דמי ולענין פדייה נמי בעי עשרה ולרבן שמעון כגזוז דמיא: **דברים שהן כקרקע.** מחוברין לקרקע: **ואינן כקרקע.** אלא כמטלטלין: **ר"מ מחייב.** לישבע על השאר שהודה מקצת הטענה. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות כדילפינן בשבועת הדיינים (שבועות דף מג.) הכא כיון דאין צריכין לקרקע דעומדות ליבצר הן כדמוקי ר' יוסי בר חנינא לפלוגתיה כבצורו' דמיין ונשבעין: **לא.** התם בענבים כל כמה דשבקת להו מיכחש כחשי אבל שערו אשבוחי משבח הלכך אפי' ר' מאיר בשער כרבנן סבירא ליה: **קא פסיק ותני.** מתני' רובע סתמא בכ"ג: **לא שנא.** שור שרבע אדם זכר ולא שנא שור שרבע אשה נקבה דנפקא לן תרוייהו מקראי בפרק ארבע מיתות (לקמן נד:) שהן בסקילה ותנא דמתני' מרבי להו לכ"ג: **בשלמא רובע נקבה.** כתיב ביה כ"ג דכתיב והרגת את האשה ואת הבהמה איתקש בהמה לאשה ודיני נפשות נפקינן לקמן [יז.] בעשרים ושלשה: **אלא רובע זכר.** מנלן דבעי כ"ג: **דכתיב כל שוכב וגו'.** ומהאי נפקא לן בארבע מיתות [שם] לרובע זכר: **דאם אינו ענין.** לאדם הבא על הבהמה דהא קרא אחרינא כתיב (ויקרא כ) איש אשר יתן שכבתו וגו': **תניהו ענין לנשכב.** למביא בהמה עליו ומדאפקיה בלשון שוכב לידון כשוכב מה בא על הבהמה הוא והיא בכ"ג כדילפינן [לעיל ב.] מואת הבהמה תהרוגו (שם) דאיתקש בהמה לאדם אף מביא בהמה עליו שניהם בכ"ג:

אימא

האומר ערך כלי עלי נותן דמיו. בפ"ק דערכין (דף ה.) מוקי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ותימה דבפרק השולח (גיטין דף לח: ושם י) אמר רב המקדיש עבדו יצא לחירות מאי טעמא גופיה לא קדיש כו' משמע התם דהיינו דלא כר"מ דלדידי' קדוש לדמיו ונראה דהסיא דערכין אליבא דר' מאיר קאמר רב וליה לא סבירא ליה וכן משמע התם (ערכין דף ה.) דפריך לר"מ פשיטא ואי אתא למימר דסבר כר' מאיר מאי פריך פשיטא אלא משמע דלא סבר כרבי מאיר אלא קאמר דלר"מ נותן דמיו א"נ איכא ב' לישני דרב בגיטין (דף לח:) חד במקדיש וחד במפקיר:

אדם מי קדוש. וא"ת ולוקמא בעבד דקדוש כדאמרינן בסמוך דמועלין בשערו ואמר בהשולח (שם) המקדיש נכסיו והיו בהם עבדים אין הגזברים רשאין להוציאם לחירות וי"ל דאדם לא משמע ליה דקאי אעבד אי נמי הכא פריך אליבא דרב דאמר (שם) המקדיש עבדו יצא לחירות י):

שער העומד ליגזוז. אף על גב דמעילה ילפינן מתרומה ולענין תרומה לא אמרינן כל העומד לקצור כקצור דמי לענין האי לא ילפינן מתרומה דתמעול מעל ריבה כדדרשינן במעילה (דף יח:) לגבי כמה דברים:

אין מועלין. כאן משמע דאין מעילה במחובר ובהדיא אמרי' הכי במסכת מעילה (דף יד:) וקשה לפי' רשב"ם דפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עט. ושם) גבי מקדיש דקתני מועלין בבור ופי' כגון שהצניע חפצים בבור ולא יתכן דהיינו מחובר אלא שעקר חוליא מן הבור ונהנה ממנה:

בענבים העומדים ליבצר. תימה דבפרק נערה (כתובות דף נא: ושם) פריך גבי זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי דצריכי לדיקלא קאמינא ומאי פריך והא רבנן דהכא לית להו הך סברא וי"ל דגבי בעל חוב מודה דלא גבי מדבר העומד לגזוז דלא סמכא דעתיה ועוד פר"ח דהתם פריך משום דבפרק הכונס (ב"ק דף נט:) פסיק רב כרבי שמעון דאמר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים ואין שמין אותן אגב שדה משמע דכבצורות דמיין:

אם אינו ענין לשוכב כו'. ומהכא נמי בפ' ד' מיתות (לקמן דף נד:) ילפינן אזהרה לנשכב מה שוכב ענש והזהיר כו' ותימה ר' אבהו דפליג עלה התם כ"ג מנא לן וכן רבי שמעון דדריש מיניה התם (ד' ס.) דבני נח מוזהרים על כישוף מדאיתקש לשוכב עם בהמה וכן לבן עזאי דגמר מיניה דמכשף בסקילה בההוא פירקא (דף סז:) וי"ל דאי משום הקיש הל"ל קרא דאיש כי יתן את שכבתו בבהמה גבי מכשפה הלכך קרא דכל שוכב מיותר לנשכב כדדרשינן:

אימא

מסורת הש"ס

א) מגילה כג: [לעיל יד:], ב) [יומא מג. וש"נ], ג) [מגילה כג:], ד) [נזיר נח.], ה) גיטין לט., ו) ב"מ ק: גיטין לט. שבועות מב:, ז) [שבועות מג.], ח) [לקמן נד:], ט) לשומן כצ"ל. רש"ל, י) [דף לט. ד"ה הא מני], כ) [וע"ע תוס' מגילה כג: ד"ה ואדם],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מנה"מ אמר שמואל עשרה כהנים. עי' ערכין דף יט ע"ב תוס' ד"ה או דילמא כו':

מוסף רש"י

נותן דמיו. כמה שהוא נמכר בשוק (ערכין ה.). **אדם יודע שאין ערך לכלי.** דנפשות כתיב (שם). **עשרה כהנים כתובין בפרשה.** בפרשת הקדשות. שלשה בערכין ושלשה בבהמה וארבעה בקרקעות, וכיון דמשלמי בהו עשרה בעינן עשרה גברי (מגילה כג:). **חד לגופיה.** דניבעי כהן (שם). **אדם מי קדוש.** והא אין נמכר בשוק כעבד לכן אין קדוש (תוס' שם בשם רש"י). **ועבד איתקש לקרקעות.** שנאמר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה לעולם בהם תעבודו (מגילה כג:). **יש דברים שהן כקרקע.** מחוברין לקרקע **ואינן כקרקע.** דקי"ל אין נשבעין על הקרקעות, ועל גפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה (גיטין לט.). **עשר גפנים טעונות מסרתי לך.** לשמור בקרקעי (שם). **ר' מאיר מחייב.** שבועה (ב"מ ק:). **הרי הוא כקרקע.** ואין נשבעין עליהן (שם). **אפילו תימא ר' מאיר.** הא דקתני הכא אין מועלין בשערו כר"מ היא (גיטין לט.). **אשבוחי משבח.** הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיבורו (שם).

רבינו חננאל

בקרקעות לפיכך צריך עשרה בני אדם בפדיונם. הקדישות נמי דמשלים בהו מנין ששה כהנים ליבעו ששה ועלתה בקושיא. הערכין המטלטלין בג' אוקמה רב גידל משמא דרב באומר ערך כלי עלי שצריך ג' לשומם וליתן דמיהן. ומתרץ ערכין של מטלטלין. ורב חסדא מתרץ לה מטלטלין של ערכין ובמתפיס לערכו מטלטלין. ור' אבהו מוקים לה באומר ערכי עלי בא כהן לגבות הימנו מטלטלין בג' קרקעות בעשרה. אסקנה דלרבנן דתנן בג' לית להו כהן כמו שאמרנו. הקרקעות תשעה וכהן מנא לן אמר שמואל עשרה כהנים כתובים בפרשה בזו שאמרנו למעלה חד לגופיה. אידך הוי מיעוט אחר מיעוט כלומר כהן ולא ישראל כהן ולא ישראל מיעוט ישראל עשרה פעמים בזו הפרשה. וקי"ל אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. כלומר אלו רצה הכתוב למעט ישראל היה כותב כהן פעם אחת ודיו. למה כתב עשרה פעמים לרבות אפילו כולן ישראל ואחד כהן. ואקשו אימא חמשה ישראל וחמשה כהנים ועלתה בקושיא: **ואדם** כיוצא בהן. אוקימנא באדם האומר דמי עלי שצריך עשרה לשומו כעבד כנעני וליתן דמיו ועבד הוא כקרקע דכתי' בהן בכנענים לרשת אחוזה וזה הואיל וצריך שומת דמים כעבד כנעני

עין משפט נר מצוה

קכג א ב מיי' פ"ח מהל' ערכין הלכה ב:

קכד ג מיי' שם פ"א הלכה ט סמג עשין קכח:

קכה ד ה מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה י:

קכו ו ז מיי' פ"ה מהל' טוען הלכה ד סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' צה סעיף ב וע"ש:

קכז ח מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה י:

קכח ט י מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ב:

תורה אור השלם

1. וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כְּעֶרְכְּךָ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה: ויקרא כז יב
2. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל כָּל בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ טז
3. כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת: שמות כב יח
4. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

רבינו חננאל (המשך)

צריך עשרה. בעי ר' אבין שערו העומד ליגזז כגזוז דמי ונפדה על פי ג' או דילמא כיון דמחובר בגופו כגופו דמי וצריך עשרה. ופשטי לה מהא המקדיש עבדו אין מועלין בו רבן [שמעון בן] גמליאל אומר מועלין בשערו. וקי"ל בשערו העומד ליגזז פליגי תנא קמא סבר הואיל וליגזז עומד לא מיקדש עמו כי כגזוז דמי לפיכך הנהנה ממנו אין מועל. א) ורשב"ג סבר לאו כגזוז דמי לימא כי הני תנאי דתנן בפרק שבועות הדיינין ר"מ אומר יש דברים שהן כקרקע כו' ר' מאיר כת"ק ורשב"ג כחכמים ואמרינן אפי' תימא ר"מ כרשב"ג אימור דאמר ר"מ בענבים דכיון דעבדי ליבצר כל מה דמשתהו בקרקע כחשי ויבשי אבל הכא בשערו דכמה דשביק ליה שבח הרי הוא כגופו. תני (בתוספתא פ"א) רשב"ג ור' אלעזר בר' צדוק אומרים אין מעברין השנה ואין עושין כל צרכי צבור אלא על תנאי כדי שיקבלו רוב צבור עליהן ומפורש (בגמ' בע"ז פ"ב) [בפירקין הל' ב']: **ירושלמי** רב הונא הוה ידע שהדותא לההוא גברא אתו בעי מידון קמיה וכפר ביה ושרא רב הונא גרמיה מההוא דינא ואזל ואסהיד עליה קומי ב"ד חורין. א"ר יונתן ראה לשון שלימדני בן הנפח אלו אמר הרי השנה בעיבורה הייתי אומר אילו י"א יום שהחמה עודפת על הלבנה אלא הרי השנה מקודשת בעיבורה העיבור שהוסיפו לה חכמים ל' יום רב כהנא מדבית עלי קאתי והוו מאריך בצלותיה סגיא אמר כתיב אם יכופר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם. אבל מתכפר בתפלה. מעשה ועיברו השנה מג' רועי בקר. א"ר חלבו וב"ד הסכים עליהן. א"ר אלעזר והיתה ידי על הנביאים החוזים שוא והקוסמים כזב בסוד עמי לא יהיו זה סוד העיבור ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה המינוי ואל אדמת ישראל לא יבואו זו ארץ ישראל. ר' אלעזר כד סליק לארץ ישראל אמר האי גבי חדא. כד מניניה בישיבה אמר הא תרתי. כדעייל לעיבור אמר הא תלת גבאי.

א) נ"ע נהי דכגופו דמי מ"מ בגופו נמי ליכא מעילה ומלוה לייבש.